ग्रं.नं-39

मराठी वेदांत

838 वे: ~~8~~

प्रबोधचंद्रिकाटीका

इ. वि. का. राजवाडे संशोधन मंडळ धुळें.
—: हस्त लिखित ग्रंथ संग्रह :—
ग्रंथ क्रमांक ८३८:वे५३(३०१)
ग्रंथ नाम गीता भगवत्.
विषय म. वेदांत.

the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

मराठी

भगवद्गीता प्रबोधचंद्रिकाटीका

वेदांत

" Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai."

(1) ऽऽ अथश्रीभगवद्गीताटिकापुरुषार्थचतुष्टयप्रथमोध्यायप्रारंभः ऽऽ

" Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai."

(2)

स॰गी॰टि॰ब॰ ॥श्रीगणेशाय नमः॥ धर्मक्षेत्र कुरुक्षेत्रीं॥ मिळाले युत्थकामुक॥ माझे आणि पंडुचे॥ संजया वर्त्तले कसे॥ १॥ अस्यवा आ॰ ॥१॥
मनकवि॰ दोहरा॥ धर्मक्षेत्र कुरुक्षेत्र मो मिले जुत्थके साज॥ संजय मो सुत पांडवेने कीन्हो केसे काज॥ १॥ वोविमुक्तेश्वर॥
॥१॥ धृतराष्ट्र ह्मणे संजया॥ धर्मक्षेत्र कुरुक्षेत्र ठाया॥ कौरव पांडव मिळोनियां॥ तेथें काय करिताति॥ १॥ पदबोधिनी टिका॥
हे संजया॥ अगा संजया॥ धर्मक्षेत्रे॥ धर्मरूप क्षेत्र ऐसें॥ कुरुक्षेत्रे॥ कुरुक्षेत्रावेगायीं॥ समवेताः॥ मिळाले ऐसे॥ युयुत्स
वः॥ युद्ध इछावंत ऐसे॥ मामकाः॥ आमचे दुर्योधनादिक जेते॥ पांडवाश्चैव॥ पांडव जेतेही॥ किमकुर्वत॥ काय करिते जाले॥ १॥
आर्या॥ धर्मक्षेत्रिं कुरूच्या क्षेत्रिं मिळूनी कराया समर॥ माझे आणि पांडुचे करिती ते सांग संजया कुमर॥ १॥

॥ धृतराष्ट्र उवाच॥ धर्मक्षेत्रे कुरुक्षेत्रे समवेता युयुत्सवः॥ मामकाः पांडवाश्चैव किमकुर्वत संजय॥ १॥
॥ संजय उवाच॥ दृष्ट्वा तु पांडवानीकं व्यूढं दुर्योधनस्तदा॥ आचार्यमुपसंगम्य राजा वचनमब्रवीत॥ २॥

॥ श्लोक॥ रचलें पांडव दळतें॥ तें दुर्योधन देखुनि॥ राजा वचन हें बोले॥ द्रोणा जवळ येउनि॥ २॥ दोहरा॥ पांडवसेना
व्युहलखि दुर्योधन ढिग आय॥ निज आचार्य द्रोणसों बोल्यो ऐसों भाय॥ २॥ वोवि॥ संजय ह्मणे राया श्रि॥ पांडवसैन्य प
र्येश्रिं॥ राजा सांगे द्रोणापाशिं॥ तयाजवळ येउनियां॥ २॥ पद॰ टीका॥ राजा दुर्योधनः॥ राजा दुर्योधन जो तो॥ तदा॥ ते का
ळीं॥ व्यूढं॥ व्यूह करून रचिलें ऐसें॥ पांडवानीकं॥ पांडवसैन्य जें त्यातें॥ दृष्ट्वा तु॥ देखोन तरि॥ आचार्य॥ द्रोणाचार्यातें॥ ॥१॥
उपसंगम्य॥ त्यासमीप जाऊन॥ वचनं॥ वक्ष्यमाण वचनातें॥ अब्रवीत॥ बोलता जाहला॥ २॥ ॥ ॥ ॥ ॥
आर्या॥ तेव्हां पंडुसुताची पाहुन सव्यूह सैन्य रचनातें॥ वेगीं द्रोणा जवळी येउनि बोले नृपा कवचनातें॥ २॥

(2A)

॥श्लोक॥ पाहें हे पांडवी सेना॥ आचार्या थोर जे बळ॥ तुझ्या च शिष्यें रचिलि। शाहण्या द्रुपदात्मजें॥ २॥ दोहरा॥ तुलसीदास
पांडवसेना अति बडि॥ आचार्य तूं देख। धृष्टद्युम्न तव शिष्य ने ब्युह रचो बिशेख॥ ३॥ वो वि मु०॥ आचार्या पांडव सैन्य पाहें
द्रुपद पुत्रें रचना केली हे। हा तुझा शिष्य होय। बुध्दिबळें आधिकु॥ ३॥ पद० टिका॥ आचार्या॥ अगा द्रोणाचार्या॥ तव शि
ष्येण। तुझा शिष्य ऐसा॥ धीमता॥ बुध्दिवंत ऐसा॥ द्रुपदपुत्रेण॥ द्रुपदाचा पुत्र धृष्टद्युम्न जो तेणें॥ व्यूढां॥ व्यूह रचनें रचिली
ऐशि। पांडुपुत्राणां॥ पांडुपुत्र धर्मादिक जे त्यांची॥ महतीं॥ थोर ऐशी॥ एतां चमूं॥ हे सेना जेती तें॥ पश्य॥ पाहें॥ ३॥ ॥आर्या॥ हे
आचार्या स्वामी पांडवसेना पाहावया ज्ञाने॥ धृष्टद्युम्नें व्यूह रचिले शिष्यें तुझ्या चतुर ज्ञानें॥ ३॥ ॥ ॥ ॥

॥पश्यैतां पांडुपुत्राणामाचार्य महतीं चमूं॥ व्यूढां द्रुपदपुत्रेण तव शिष्येण धीमता॥ ३॥
॥अत्र शूरा महेष्वासा भीमार्जुनसमा युधि॥ युयुधानो विराटश्च द्रुपदश्च महारथः॥ ४॥

॥श्लोकवा०॥ येथें भीमार्जुना तुल्य॥ शूर थोर धनुर्धर॥ युयुधान विराटाख्य॥ द्रुपदाख्य महारथ॥ ४॥ दो०॥ शूर धनुरधा
री बडे अर्जुन भीम समान॥ द्रौपद महारथि और पुनी है बिराट युयुधान॥ ४॥ वो वि मु०॥ पांडवसेनेत वीर जाण॥ युध्द क
रणार भीमार्जुन॥ यांसम विराट युयुधान॥ द्रुपद ऐसे महारथि॥ ४॥ पद० टिका॥ अत्र युधि॥ या युध्याच्या ठायीं॥ भीमा
र्जुनसमा॥ प्रसिद्ध भीमार्जुन जे त्यांचे समान असे॥ महेष्वासा॥ थोर आहेत धनुष्यें ज्यांचीं ते ऐसे॥ शूराः॥ शूर आहेत को
णतरी॥ युयुधानः॥ सात्यकी जो तो॥ विराटश्च॥ विराट जो तो॥ महारथः॥ महारथी ऐसा॥ द्रुपदश्च॥ द्रुपद जो तो ही॥ ४॥
आर्या॥ भीमार्जुन समयेथे दिसती धन्वी समग्र हूर रथी॥ सात्यकि विराट आणिक द्रुपदादिक हे महारथी तिरथी॥ ४॥

"Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai."

॥२॥ ॥श्लोक वा० ॥धृष्टकेतुचेकितान ॥काशीराजपराक्रमी ॥पुरुजित्कुंतिभोजाख्य ॥शैब्याख्य पुरुषर्षभ ॥५॥ दोहरा ॥धृष्टकेतु औरु काशिपति चेकितान बलवंत ॥कौंतिभोज औरु शैब्य पुनि पुरुजित शत्रु निकृंत ॥५॥ वोविमु० ॥धृष्टकेतुश्चेकितानु ॥काशीराज वीर्यवानु ॥पुरुजित अतितीक्ष्णु ॥कौंति शैब्य नराधिप ॥५॥ पद० टिका ॥धृष्टकेतुः ॥धृष्टकेतु ज्याणोन ॥चेकितानः ॥चेकितान या नामाचा ॥वीर्यवान् ॥पराक्रमी ऐसा ॥काशिराजश्च ॥काशिराज तोही ॥पुरुजित् ॥पुरुजित् या नामें प्रसिद्ध ॥कुंतिभोजश्च ॥कुंतिभोज तोही ॥नरपुंगवः ॥मनुष्यश्रेष्ठ ऐसा ॥शैब्यश्च ॥शैब्यही ॥५॥ आर्या तो धृष्टकेतु आहे काशीश्वर आणि चेकितान असे ॥ दिसती वीर पहा हे पुरुजित्स शैब्य कुंतिभोज असे ॥ ५ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

॥धृष्टकेतुश्चेकितानः काशिराजश्च वीर्यवान् ॥पुरुजित्कुंतिभोजश्च शैब्यश्च नरपुंगवः ॥५॥
॥युधामन्युश्च विक्रांत उत्तमौजाश्च वीर्यवान् ॥सौभद्रो द्रौपदेयाश्च सर्व एव महारथाः ॥६॥

॥श्लोक वा० ॥महावीर युधामन्यु ॥उत्तमोजा पराक्रमी ॥अभिमन्यु द्रुपदाचे ॥पुत्र सर्व महारथी ॥६॥ दोहरा ॥युधामन्यु औरु बिक्रमी उत्तमोजा रणधिर ॥द्रुपदसुत अभिमन्यु यह महारथी बलबीर ॥६॥ वोवि ॥युधामन्यु पराक्रमी बहुत ॥उत्तमोजा वीर्यवंत ॥सुभद्रेय आणि द्रुपदाचे सुत ॥हे सर्वही महारथी ॥६॥ पद० टिका ॥विक्रांत ॥प्रख्यात ऐसा ॥युधामन्युश्च ॥युधामन्यु जो तोही ॥वीर्यवान् ॥पराक्रमी ॥उत्तमौजाश्च ॥उत्तमोजा तोही ॥सौभद्रः ॥सुभद्रेचा बाळ अभिमन्यु जो तो ॥द्रौपदेयाश्च ॥द्रौपदीचे पुत्र प्रतिविंध्यादिक पांच तेही ॥सर्व एव ॥हे सर्वही ॥महारथाः ॥येकयेक हा हे सहस्रांशी युद्ध करणार ऐसे ॥६॥ ॥२॥
आर्या ॥ अतिवीर्य उत्तमोजा विक्रम ज्या गाळी तसा युधामन्यू ॥ सर्वहि महारथी ते पांचाळीचे कुमार अभिमन्यु ॥ ६ ॥ ॥ ॥

(3A)

॥श्लोकवा० आमचे थोर जे त्यांतें आइकें ब्राह्मणोत्तमा सैन्याचे चालनी माझ्या त्यांतें संज्ञार्थ सांगतो ७॥
दोहरा॥ मोसे नामो जो बडे सब गिनिये द्विजराज नीके जानत तुम तिन्हे पुरे जुद्ध के काज ॥ ७॥ वोवि॥ आह्मा मध्यें जे श्रेष्ठ ते तूं ऐक गा द्विजश्रेष्ठ माझिया सैन्यांत सुभट ते तुजलागीं सांगतों ॥ ७॥ पद० टिका॥ हे द्विजोत्तमा अगा द्रोणाचार्या अस्माकंतु आमुचे तरी ये विशिष्टाः जे थोर तान् त्यांतें निबोध जाण मम सैन्यस्य माझ्या सैन्याचे नायकाः निर्वहणार ऐसे जे संज्ञार्थं बरें जाणाया कारणें ते तूज तान् त्यांतें ब्रवीमि सांगतों ॥ ७॥ आ०
ऐकावे द्विजवर्यनायक माझ्या विशिष्ट सैन्यातें॥ संज्ञार्थं चि मी वदतो जाण्य बे लोकमान्य मान्यातें॥ ७॥ ॥ ॥ ॥

॥अस्माकं तु विशिष्टा ये तान्निबोध द्विजोत्तम नायका मम सैन्यस्य संज्ञार्थं तान्ब्रवीमि ते ॥ ७॥
॥भवान्भीष्मश्च कर्णश्च कृपश्च समितिंजयः अश्वत्थामा विकर्णश्च सोमदत्तिस्तथैव च ॥ ८॥

॥श्लोकवा० तूं भीष्म आणि विकर्ण कृप जो विजयी रणीं अश्वत्थामा विकर्णाख्य तोहि भूरिश्रवा तसा॥ ८
दो०॥ तूं म औरु भीखम करण कृप जि अजित संग्राम भुरिश्रवा बिकरण ओर अश्वत्थामा नाम ॥ ८॥ वोवि॥ तूं आणि भीष्म कर्ण कृपाचार्या नीतिसंपूर्ण अश्वत्थामा विकर्ण सोमदत्ति असे हे॥ ८॥ पद० टिका॥ भवान् द्रोणाचार्ये जो तुं भीष्मश्च भीष्माचार्योही कर्णश्च कर्ण जो तोही कृपश्च कृपाचार्याही अश्वत्थाम द्रोणपुत्र अश्वत्थाम ऐसा विकर्णश्च विकर्ण जो तोही तथैव च तसा च समितिंजयः युद्धजिंकिणार ऐसा सोमदत्तिः सोमदत्ताचा पुत्र भूरिश्रवा जो तो ॥ ८॥
आर्या॥ एक तु हली अणि भीष्म प्रौढ कृपाचार्य आणि हा कर्ण॥ तासो मदत्ति आणिक अश्वत्थामा गुणाकर विकर्ण॥ ८॥ ॥

भ·गी·टि·च· ॥ श्लोकवा० ॥ आणिकहीबहु शूर मदर्थ मरणार जे नाना शस्त्रें हाणणारें ॥ युध्धीं कुशळ सर्वही ॥ ९ दोहरा ॥ आ·
॥१॥
ओर बहुत शूर हैं मालगत जु प्राण ॥ भांत भांत आयुध लए सब जुध्ध कों बलवान ॥ ९ ॥ वो वि ॥ आणिक हि बहु
२ तवीर ॥ मा स्यानिमित्यें मरणार ॥ नाना शस्त्राचे प्रेरणार ॥ सकळ कुशळ युध्धाशि ॥ ९ ॥ पद० टिका ॥ अन्येच ॥ आ
णीकही ॥ शूरः ॥ शूर जे ते ॥ बहवः ॥ बहुत ॥ मदर्थे ॥ मा स्याप्रयोजनी ॥ त्यक्त जीविताः ॥ प्राणत्यागी निश्चयवंत ऐसे ॥
सर्वे सर्वही ॥ नानाशस्त्रप्रहरणाः ॥ नानाप्रकारिंची शस्त्रें हाणावयाचीं साधनें ज्यांपाशीं ते ऐसे ॥ युध्धविशारदाः ॥
आणिकशस्त्रास्त्रीहे बहुत जे शूर निपुण समरांया ॥ मा स्या अर्थासाठीं धरुनी आले हि मान समरांया ॥ ९ ॥ युध्धीं निपूण ऐसे ॥ ९ आ०

॥ अन्येच बहवः शूरा मदर्थे त्यक्तजीविताः ॥ नानाशस्त्रप्रहरणाः सर्वे युध्धविशारदाः ॥ ९ ॥
॥ अपर्याप्तं तदस्माकं बलं भीष्माभिरक्षितं ॥ पर्याप्तं त्विदमेतेषां बलं भीमाभिरक्षितं ॥ १० ॥

॥ श्लोकवा० ॥ असमर्थ तयांचें तें ॥ समर्थ बळ आमुचें ॥ जें सेन्य रचिलें भीष्में ॥ त्याचें तो भीम रक्षिन ॥ १० दो० ॥
मो सेना समरथ सि ॥ भीख मराखत ताहि ॥ परसेना असमरथ है राखत भीम सु बाहो ॥ १० वो वि ॥ आमची से
ना असे गाढि ॥ भीष्म रक्षिता हे प्रौढि ॥ त्यांची सेना बळहिन थोडि ॥ भीम राखे बळानें ॥ १० ॥ पद० टिका ॥ त
त् तें ॥ भीष्माभिरक्षितं ॥ भीष्में रक्षिलें ऐसें ॥ अस्माकं बलं ॥ आमचें बळ जें तें ॥ अपर्याप्तं ॥ थोडें दिसतें ॥ इदं तु ॥ ॥३॥
हें तरी ॥ भीमाभिरक्षितं ॥ भीमें रक्षिलें ऐसें ॥ एतेषां बलं ॥ यां पांडवांचें बळ जें तें ॥ पर्याप्तं ॥ समर्थ ऐसें दिसतें ॥ १० ॥
आर्या ॥ दिसती अपूर्ण अमुची भीष्में रक्षोनि भीमसेना ही ॥ पूर्ण दिसे पार्थाची अनुसरता आण भीमसेनाही ॥ १० ॥ ॥

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

(५A)

॥ श्लोक वा० ॥ तथा पि सैन्य रक्षे विं ॥ स्थानें जिंत्यां स दिधलिं ॥ भी ष्मातें चि तु ह्मि रक्षा ॥ सर्वां तें ते स्थळी
ऊनि ॥ ११ ॥ दोहरा ॥ आस पास मो व्यूह के तुम सब प्रगट हो ह ॥ भीखम की रछा करो धरि के मन मो कोह ॥ ११ ॥ वो
वि मु० ॥ ठाइं गा इं रण कर्मी सि ॥ जतन करावें भीष्मा सि ॥ तो तुह्मा समस्तां सि ॥ रक्षिल जाणा प्रतापें ॥ ११ ॥ पद०
टिका ॥ सर्वेषु च अयनेषु ॥ सर्व व्यूह प्रवेश मार्गा चे ठायीं ॥ भवंतः सर्व एव ॥ तुह्मी सर्व ही ॥ हि ॥ निश्चयें ॥ यथा भागं ॥
आपापल्या रण कर्मीतें न टाकितां ॥ अवस्थिताः राहिले होत्साते ॥ भीष्ममेव ॥ भीष्माचार्य जो त्यातें च ॥ अभि
रक्षंतु ॥ संरक्षण करा ॥ ११ ॥ आ० ॥ अपुल्या अपुल्या स्थानी तिष्ठतियुद्धी धरोनि दृढ उत्साहा ॥ अवघे मिळोनि एका भीष्मालागीं
जपोनि संरक्षा ॥ ११

॥ अयनेषु च सर्वेषु यथा भागमवस्थिताः ॥ भीष्ममेवाभिरक्षंतु भवंतः सर्व एव हि ॥ ११ ॥
॥ तस्य संजनयन्हर्षं कुरुवृद्धः पितामहः ॥ सिंहनादं विनद्योच्चैः शंखं दध्मौ प्रतापवान् ॥ १२ ॥

॥ श्लोक वा० ॥ तो दुर्योधन संतोषे ॥ ऐसा भीष्म पितामह ॥ गर्जोनि सिंहनादातें ॥ प्रतापि शंख वाजवी ॥ १२ दो० ॥ दुर्यो
धन के हर्ष कों ॥ भीखम जिवित चाहि ॥ सिंहनाद उच्चे कियो ॥ दुःसह संख बजाय ॥ १२ ॥ वो वि ॥ वडिल भीष्म प्रतापिया ॥ दु
र्योधना हर्ष उपजावया ॥ सिंहनाद करूनियां ॥ प्रतापें शंख वाजवि ॥ १२ ॥ पद० टिका ॥ तस्य ॥ त्या दुर्योधनास ॥ हर्षं संतोषा
तें ॥ संजनयन् ॥ उपजवित होत्साता ॥ कुरुवृद्धः ॥ कौरवांचा वडील असा ॥ प्रतापवान् ॥ पराक्रमी ऐसा ॥ पितामहः ॥ आजा
भीष्माचार्य जो तो ॥ उच्चैः ॥ मोठ्यानें ॥ सिंहनादं ॥ सिंहगर्जना तीतें ॥ विनद्य ॥ करून ॥ शंखं ॥ शंख जो त्यातें दध्मौ ॥ वाजविता जाला ॥ १२ ॥
आर्या ॥ ऐकुनियां न्रपवचना त्यासि कराया तयी प्रमोदातें ॥ गर्जोनि सिंहनादें केरितो कुरुवृद्ध शंखनादातें ॥ १२ ॥ ॥

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

 ॥ श्लोक ॥ तो वाद्यें शंख भेर्यादि ॥ पणवानक गोमुखें ॥ वाजविलीं येक सरें ॥ जाला तो ध्वनि तुंबळ ॥ १३ ॥ दो० ॥ तबें शंख
भेरी पणवानक गोमुख भरि ॥ तासे छिन्न बाजत भये शब्द रह्यो भरी पूर ॥ १३ ॥ वोवि मु० ॥ मग शंख आणि भेरी ॥ पा
४ णवानके घेउनि करिं ॥ अवघीं गर्जलिं येक सरिं ॥ थोर नाद जाहला ॥ १३ ॥ पद० टिका ॥ ततः त्यानंतर ॥ शंखाश्च ॥ शंख जे
ते ही ॥ भेर्यश्च ॥ भेरी ज्या त्या ही ॥ पणवानक गोमुखाः ॥ दमामे का हले इत्यादि वाद्य विशेष जेतें सहसैव ॥ येकायेकीं व ॥
अभ्यहन्यंत ॥ वाजते जाहले स शब्दः ॥ तो शब्द जो तो ॥ तुमुल अभवत ॥ मोटा होता जाहला ॥ १३ ॥ आर्या ॥ मग शंखासह भे
रीपणवानक गोमुखादि रव दाटे ॥ जेणे शब्दे करुनी पृथिवी आकाश सर्व कोंदाटे ॥ १३ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

॥ ततः शंखाश्च भेर्यश्च पणवानकगोमुखाः सहसैवाभ्यहन्यंत स शब्दस्तुमुलोभवत् ॥ १३ ॥
॥ ततः श्वेतैर्हयैर्युक्ते महति स्यंदने स्थितौ ॥ माधवः पांडवश्चैव दिव्यौ शंखौ प्रदध्मतुः ॥ ॥ १४ ॥

॥ श्लोक वा० ॥ तों थोर रथ शुभ्राश्वीं ॥ युक्त ऐक्या रथीं तया ॥ दिव्य वाजविते जाले ॥ शंख माधव पांडव ॥ १४ ॥ दो० ॥ सेत
बरन घोरे लगे महारथ हि बनाय ॥ हरि अर्जुन ता पर चढे रहे शंख बजाय ॥ १४ ॥ वोवि ॥ श्वेत घोडे महारथी ॥ बरि पांड
व श्रीपति ॥ दिव्य शंख घेउनि हातीं ॥ वाजविते जाहले ॥ १४ ॥ पद० टिका ॥ ततः ॥ मग ॥ श्वेतैः ॥ शुभ्र ऐसे ॥ हयैः ॥ अश्व जे ते
हीं करून ॥ युक्ते ॥ युक्त ऐसे ॥ महति ॥ थोर ऐसे ॥ स्यंदने ॥ रथाच्या ठायीं ॥ स्थितौ ॥ राहिले ऐसे ॥ माधवः ॥ लक्ष्मीकांत जो तो ॥ पां
डवश्चैव ॥ अर्जुन जो तो ही ॥ दिव्यौ शंखौ ॥ देवलोकींचे शंख ऐसे जे त्यांतें ॥ प्रदध्मतुः ॥ वाजविते जाहले ॥ १४ ॥ आर्या ॥
बैसोनि ते श्रेष्ठ रथीं संयुक्त श्वेतवर्ण हय जासीं ॥ माधव आणिक पांडव वाजविती ते चि दिव्य जलजासी ॥ १४ ॥ ॥ ॥

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

(5A)

म

॥श्लोक॥वा० हृषीकेशें पांचजन्य॥देवदत्तें धनंजयें॥पौंड्रनामें महाशंख॥भीमें बळें वाजविला॥१५॥दो० देव
दत्त अर्जुन लयो पांचजन्य जदुराय॥भीम भयानक भय दियो पौंड्र शंख बजाय॥१५॥वोवि॥पांचजन्य घेतला
ह्रषीकें॥देवदत्त तो वीरें अर्जुनें॥भीम वृकोदर तेणें॥पौंड्र शंख वाजविला॥१५॥पद० टिका॥हृषीकेशः॥विषयेंद्रिय
स्वामी जो तो॥पांचजन्यं॥पांचजन्य या नामाचा॥शंख जो त्यातें॥दध्मौ॥वाजविता जाहला॥भीमकर्मा॥भयंकर कर्म
ज्याचें ऐसा॥वृकोदरः॥भीमसेन जो तो॥पौंड्रं॥पौंड्र या नामाचा॥महाशंखं मोठा शंख त्यातें॥दध्मौ॥वाजविता जाहला॥१५॥
आर्या॥बीभत्सू देवदत्ता वाजवितो कृष्ण पांचजन्यातें॥वाजविले पौंड्रासी भीमें जो नित्य सिद्ध युद्धासी॥१५॥ ॥

॥पांचजन्यं हृषीकेशो देवदत्तं धनंजयः॥पौंड्रं दध्मौ महाशंखं भीमकर्मा वृकोदरः॥१५॥
॥अनंतविजयं राजा कुंतीपुत्रो युधिष्ठिरः॥नकुलः सहदेवश्च सुघोषमणिपुष्पकौ॥१६॥

॥श्लोक॥राजा अनंतविजय शंख वातें श्रीयुधिष्ठिर॥माद्रिपुत्रीं वाजविले॥सुघोष मणिपुष्पक॥१६॥दो० नृपति
जुधिष्ठिर फूंकियो अनंत बिजय को घोष॥पुनि सहदेव नकुल ने मणिपुष्पक को घोष॥१६॥वोवि॥अनंतविजय
गजरें वाजविला युधिष्ठिरें॥नकुल सहदेव वीरें॥मणिपुष्पक वाजविले॥१६॥पद० टिका॥कुंतीपुत्रः॥कुंतीचा तनय ऐ
सा॥राजा युधिष्ठिरः॥राजा धर्म जो तो॥अनंतविजयं॥अनंतविजय या नामाचा शंख जो त्यातें वाजविता जाला॥नकुलः॥
नकुळ जो तो॥सहदेवश्च॥सहदेव जो तो ही॥सुघोषमणिपुष्पकौ॥सुघोष मणिपुष्प या नामाचे शंख जे त्यांतें वाजविते जाले॥१६॥
आर्या॥राजा अनंतविजया वाजवुनी जो करी महाघोषा॥सहदेव नकुळ तेसे वाजविती मणिपुष्पका भिध सुघोषा॥१६॥ ॥

(6)

गा.गी.टि.च ॥श्लोकवा॰धनुर्धर महाकाश्य॥शिखंडीहिमहारथी॥अजिंक्यसात्यकीवीर॥धृष्टद्युम्नविराटहि॥१७॥दोहरा॥ आ.
महांधनु कधरकाशिपतिरथिशिखंडीजाण॥धृष्टद्युम्नविराट अतिबळीसात्यकिहिमान॥१७॥वोवि॥काशिरा १
५ जधनुर्धर॥शिखंडीमहारथिवीर॥धृष्टद्युम्नविराटथोर॥सात्यकीअपराजित॥१७॥पद॰टिका॥परमेष्वासः॥मो
ठाधनुर्धारीअसा॥काश्यश्च॥काशिराजजोतोही॥महारथः॥महारथीऐसा॥शिखंडी च॥शिखंडीजोतोही॥धृष्टद्यु
म्नः॥धृष्टद्युम्नजोतो॥विराटः॥विराटजोतोही॥अपराजितः॥पराजयनाहीऐसा॥सात्यकिश्च॥सात्यकीनामेंयादवजो
आर्याः॥काश्येशिखंडिनेही त्याकेळा धृष्टद्युम्नज्ञराने॥सात्यकिवीरेआणिकधृष्टद्युम्नेविराटवीराने॥१७॥ तोही॥१७॥

॥काश्यश्च परमेष्वासः शिखंडी च महारथः॥धृष्टद्युम्नोविराटश्च सात्यकिश्चापराजितः॥१७॥
॥द्रुपदोद्रौपदेयाश्च सर्वशः पृथिवीपते॥सौभद्रश्च महाबाहुः शंखान्दध्मुः पृथक्पृथक्॥१८॥

॥श्लोक॥द्रुपदद्रौपदीपुत्र॥अभिमन्युमहाभुज॥शंखवाजविलेपाहिं॥आपलाले पृथक्पृथक्॥१८॥दो॰॥द्रुप
दद्रौपदीसुतसबे औरु सुभद्रासुत॥आपने अपने शंखले धूनिकि न्हितासुन॥१८॥वोवि॥द्रुपदआणिद्रौपदी
सुत॥सुभद्रासुत विख्यात॥हेमिळोनिसमस्त॥वेगळालेशंखवाजविले॥१८॥पद॰टिका॥हेपृथिवीपते॥अगा
धृतराष्ट्राराजया॥द्रुपदः॥द्रुपदराजाजोतो॥द्रौपदेयाश्च॥द्रौपदीचेपुत्रतेही॥महाबाहुः॥मोठापराक्रमीअसा॥सौभद्र ॥५॥
श्च॥अभिमन्युजोतोही॥सर्वशः॥सर्वही॥पृथक्पृथक्॥वेगळेवेगळे॥शंखान्॥शंखजेत्यांतें॥दध्मुः॥वाजविते जाहले॥१८॥
आ॰॥द्रुपदेंअभिमन्यूनेपृथक्पृथक्द्रौपदीजतनुजानी॥वाजवुनीशंखातेभरिलीदाहीदिगंतरेजानी॥१८॥

Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai. "Joint project of the..."

(6A)

॥ श्लोक ॥ तो घोष धार्त्तराष्ट्रांचा ॥ हृदयातें विदारुनी ॥ आकाश आणि भूमीतें ॥ महा तुंबळ गर्जवी ॥ १९ ॥ दो० ॥ फुट्यो
हियो कौरवनको शब्द सुन्यो ताबार ॥ पृथ्वी औरु आकाशमो पुरिरह्यो गुंजार ॥ १९ ॥ वोवि ॥ तया नादाचे निगजरीं ॥ उ
मटु मिळीपातळशिखरें ॥ दुर्योधनासि दुःखानळ भारें ॥ हृदय फुटतखेदानें ॥ १९ ॥ पद० टिका ॥ सघोषः ॥ तो शंखध्व
नी जो तो ॥ नभश्च ॥ आकाशातें ही ॥ पृथिवीं चैव ॥ पृथिवीतेंही ॥ तुमुल ॥ अत्यंत ॥ व्यनुनादयन् ॥ प्रतिध्वनीनें पूरित हो
त्साता ॥ धार्तराष्ट्राणां ॥ दुर्योधनादिक जे यांच्या ॥ हृदयानि ॥ हृदयजें त्यातें ॥ व्यदारयन् ॥ भय उत्पत्ति करिता झाला ॥ १९
आर्या ॥ त्या धार्तराष्ट्र चित्तीं लावुनि तो घोष तीव्र धाकासी ॥ झाला तुंबळ ध्वनि हा भरिला पृथ्वीत आणि आकाशीं ॥ १९ ॥

॥ सघोषो धार्त्तराष्ट्राणां हृदयानि व्यदारयत् ॥ नभश्च पृथिवीं चैव तुमुलो व्यनुनादयन् ॥ १९ ॥

॥ अथ व्यवस्थितान् दृष्ट्वा धार्तराष्ट्रान्कपिध्वजः ॥ प्रवृत्ते शस्त्रसंपाते धनुरुद्यम्य पांडवः ॥ २० ॥

॥ श्लोक वा० ॥ तो धार्त्तराष्ट्र रचले ॥ हें देखोनि कपिध्वज ॥ आरंभतां शस्त्रघात ॥ घेउनि धनु पांडव ॥ २० ॥ दो० ॥ देखे सुत
धृतराष्ट्र के अर्जुन धनुख समारि ॥ कपिवर जाके ध्वज बसे शस्त्रन परतनिहार ॥ २० ॥ वोवि सु० ॥ सिद्ध जालें दळभार ॥
ते अवेश्वरीं कपिध्वज वीर ॥ देखोनि शस्त्र पडिभार ॥ धनुष्य वाहिलें ॥ २० ॥ पद० टिका ॥ अथ ॥ यानंतर ॥ शस्त्रसंपाते ॥
परस्पर युद्ध जो ॥ प्रवृत्ते ॥ प्रवर्त्तला असतां ॥ कपिध्वजः ॥ ध्वजीं हनुमंत आहे ज्याच्या तो ऐसा ॥ पांडवः ॥ अर्जुन जो तो ॥ धनुः ॥
गांडिव धनु जें त्यातें ॥ उद्यम्य ॥ वर्ते उचलोन ॥ व्यवस्थितान् ॥ युद्धार्थ मिळाले ऐसे ॥ धार्तराष्ट्रान् ॥ धृतराष्ट्र संबंधी जे त्यांतें ॥ दृष्ट्वा ॥ पा
आ० ॥ वीर उभे अवघेही करावयाला गि शस्त्रसंपातें ॥ पाहुनि अर्जुन तेव्हां हातीं घेवूनि सज्ज चापातें ॥ २० ॥ होन ॥ २०

(७)

॥ श्लोकवा० ॥ ते ह्मां पार्थ हृषीकेशा ॥ बोलिला हे महीपति । करी माझा रथ उभा । या दों सैन्यांत अच्युता ॥ २१ ॥ दो० ॥
अर्जुन कहि श्रुकृष्णसों मेरो वहियें देखित । दोउ सेनाके माझ मो रथ ठारो करो मित ॥ २१ ॥ वोवि ॥ अगा राया भूमिप
ति । अर्जुन बोले केशवाप्रति । दों सैन्यांत निगुतीं । रथ नेइजे ॥ २१ ॥ पद० टिका ॥ हे महीपते । अगा भूपती । धृतरा
ष्ट्रा । तदा । ते काळी । हृषीकेशं । ज्ञानेंद्रिय स्वामी श्रीकृष्ण जो त्यातें । इदं वाक्यं । वक्ष्यमाण वचनातें । आह । सांगता
झाला । हे अच्युत । अगा अच्युत रहिता नाशरहिता । मे रथं । माझा रथ जो तो । उभयोः सेनयोः मध्ये । दोन्ही सैन्या
आर्या ॥ बोले श्रीकृष्णासी अर्जुन तेव्हा करावया आजी ॥ दोही सेनेमध्ये नेमाझा रथ हि अच्युता त्यांमध्यें स्थापय । ठेवीं ॥ २१ ॥
आजी ॥ २१ ॥

॥ हृषीकेशं तदा वाक्यमिदमाह महीपते ॥ अर्जुन उ० ॥ सेनयोरुभयोर्मध्ये रथं स्थापय मेऽच्युत ॥ २१ ॥
॥ यावदेतान्निरीक्षेहं योद्धुकामानवस्थितान् ॥ कैर्मया सह योद्धव्यमस्मिन्रणसमुद्यमे ॥ २२ ॥

॥ श्लोकवा० ॥ तों किं जो यां समीप पाहें ॥ जे युध्याकारणें उभे ॥ मी येथें कोण कोणातें ॥ झगडावें रणांत या ॥ २२ ॥ दो
हरा ॥ जब लग देखों हो इने जुरे जुध्य के दाय ॥ कोन कोनसों हो या रणमे समपाय ॥ २२ ॥ वो वि मुकुंदेश्वर कवी ॥ मी
पाहेन सर्वांसि ॥ युध्य उत्कंठा करणारांसि ॥ मज हातें कौरवांसि ॥ या रणामध्यें केशवा ॥ २२ ॥ पद० टिका ॥ अहं ॥ मी
जो तो । अवस्थितान् । राहिले असे । एतान् । योद्धुकामान् । हे युद्धिं इच्छावंत जे यांतें । यावत् । जोंवरी ॥ निरीक्ष्य । पाहेन ।
अस्मिन्रणसमुद्यमे । या युद्धाचा बरवा उद्योग जो या च्या ठायीं । मया । म्या । कैः सह । कोणा बरोबरी । योद्धव्यं । युद्ध करावें ॥ २२ ॥
आर्या ॥ जों वरि अवघा दृष्टी युद्धोत्सुक हा उभा रिपुग्राम ॥ पाहिन विचारुनी या करुं मी कवणाशीं टोनि संग्राम ॥ २२ ॥

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

(7A)

॥श्लोकवा०॥पाहेन युध्यकृत्यातें। जे मिळाले रणांतया॥ दुर्बुद्धि दुर्योधनाचे॥ इछिति प्रियजे रणी॥ २३॥ टी०॥ जुत्ध
करणार जो धाजिते आये हे यासा जा दुर्बुत्धि कौरव न को भलो करण आये काजा॥ २३॥ बोधि॥ दुर्बुत्धि कौरव पती॥
इष्ट इछुं अलेति। कोणकोण निरुतिं। पाहे दृष्टि। २३। पद०टिका। दुर्बुत्धे। दुर्बुत्धि असा जो॥ धार्तराष्ट्रस्य॥ धृतराष्ट्र
सुत दुर्योधन जो त्यास युत्धे। युत्धाच्याठाईं प्रियचिकीर्षवः हितक्रिय इछावंत ऐसे। य एते। जे हे तों अत्र। या रणभू
मीच्याठाईं समागताः। आले आहेत। तान्योत्स्यमानान्। यां युत्ध करणारांतें। अहं। मी जोतो। अवेक्ष्ये। पाहीन। २३॥
आर्या॥ पाहिन अवघे येथे आले युत्धासि वीर लवलाहे॥ दुर्मति सुयोधनाच्या युत्धीं जे इछिती प्रिया लाहे॥ २३॥

॥ योत्स्यमानानवेक्षेहं य एतेत्र समागताः॥ धार्तराष्ट्रस्य दुर्बुत्धेर्युत्धे प्रियचिकीर्षवः॥ २३॥
॥ संजय उ०॥ एवमुक्तो हृषीकेशो गुडाकेशेन भारत। सेनयोरुभयोर्मध्ये स्थापयित्वा रथोत्तमं॥ २४॥

॥श्लोकवा०॥ हृषीकेशा गुडाकेशें। पार्थिला जो असा नृपा। तो दों सैन्याम ध्यभागीं। तो स्थापी निरथोत्तम॥ २४॥ टी०॥
ऐसो कहि श्री कृस्नसों सुनि अर्जुन कि बात। दो उ सेना भाज रथले राखो ताघात॥ २४॥ बोधि मु०॥ अगा धृतराष्ट्र राया॥
ऐसें अर्जुन बोलोनियां॥ कृस्नें रथ नेउनियां। दों सैन्यांत स्थापिला॥ २४॥ पद०टिका॥ हे भारत। अगा धृतराष्ट्र राया।
गुडाकेशेन। जितनिद्र ऐसा अर्जुन जो तेणें। हृषीकेशः। विषयेंद्रियस्वामी कृस्न जो। एवमुक्तो। असें बोलोन घेतलें हो
ताला। उभयोः सेनयोः मध्ये। दोन्ही सेनाच्या मध्यभागीं। रथोत्तमं। अग्निदत्त उत्तम रथ जो त्यातें स्थापयित्वा। ठेऊन। २४॥
आर्या॥ एकुनि ऐश्या वचना युत्धीं जे बोलिला गुडाकेश॥ दोंही सेने मध्यें स्थापी नेवूनि रथ हृषीकेश॥ २४॥ ॥

Joint project of the Rajwade Sa… Mandal, Dhule and the …shwantrao … Pratishthan, Mumbai.

(४)

भ·गी·टि·व

७

आ· १

॥ श्लोक वा॰॥ समोर भीष्म द्रोणाचा। सर्व नृपाळ सन्मुख। पार्था पाहें ह्मणे यांतें। मिळाले जे कुरु प्रति। २५॥ दोहरा
भीखम द्रोणाहि आदि दे नृप जु है तेया ठोर। अर्जुन सो बोलत भए करी कौरव कि ओर॥ २५॥ वोवि मु॰॥ भीष्म मुख्य क
रुनि पृथ्वीचे राजे मिळोनि कौरवां मिळाले दुःखुन। अर्जुन पाहे ते॥ २५॥ पद॰ टिका। सर्वेषां। सर्वही। महीक्षितां च। रा
जांपुढें ही। भीष्मद्रोण प्रमुखतः। भीष्माचार्य द्रोणाचार्य सन्मुख ही। हे पार्थ। अगा अर्जुना। समवेतान्। मिळाले
ऐसे। एतान्। कुरून्। हे कौरव जे यांतें। पश्य। पाहें। इति। या प्रकारें। उवाच। बोलता जाहला॥ २५॥ ॥ ॥आर्या॥
भीष्म द्रोणा सन्निध सर्व नृपाच्या समीप विश्व गुरू॥ बोले ऐसे पार्था आजि मिळाले पहा च सर्व कुरू॥ २५॥ ॥

॥ भीष्म द्रोण प्रमुखतः सर्वेषां च महीक्षितां। उवाच पार्थ पश्यैतान्समवेतान्कुरूनिति॥ २५॥
॥ तत्रापश्यत्स्थितान्पार्थः पितॄनथ पितामहान्। आचार्यान्मातुलान्भ्रातॄन्पुत्रान्पौत्रान्सखींस्तथा। २६॥

॥ श्लोक॥ तो पार्थ पाहे चुलते॥ आजे जे त्यांत त्यां प्रति। गुरु मामे आणि भाउ। पुत्र पौत्र तयां सहि॥ २६ दो॰॥ अर्जुन
वो देखे सबे पिता पितामह भाइ॥ गुरु मामा मीत यास खा सकल नाति के दाय॥ २६॥ वोवि॥ पार्थ सकळही देखे पितृव्य
पितामह विशेषें। आचार्य भ्रातृ पुत्र अनेक। पुत्र सखे अवघेचि॥ २६॥ पद॰ टिका॥ पार्थः। अर्जुन जो तो। तत्र। त्या र
णभूमी च्या ठाईं। स्थितान्। राहिले अशांतें। अपश्यत्। पाहता जाला। कोण कोणातें तरी। पितॄन्। चुलते जे त्यांतें। अथ
त्यानंतर। पितामहान्। भीष्मादिक आजे जे त्यांतें। आचार्यान्। द्रोणाचार्यादिक जे त्यांतें। मातुलान्। मामे जे त्यांतें। भ्रातॄन्।
भाऊ जे त्यांतें। पुत्रान्पौत्रान्। दुर्योधनाचे पुत्र पौत्र त्यांतें ही। तथा। तसे च। सखीन्। मित्र जे त्यांतें ही। २६॥ आ॰
पाहे अर्जुन तेथे मातुळ आचार्य पुत्र पौत्रांते॥ त्या पितृ पितामहांते बंधूंते आणि इष्ट मित्रांते॥ २६॥ ॥ ॥७॥

(8A)

॥श्लोकवा०॥सासऱ्यां सोयऱ्यांतेंही। यां दों हिं सैन्य सागरीं। देखोनि पुत्र कौंतीचा। बंधूतेत्यारणांगणि॥२७॥ दो
हरा॥ससुर सुहृद बंधु सबे दो उसेनाके माह। तिन्हें देख करुणा भई तब बोले नरनाह॥२७॥ वोवि मु०॥ श्वशुर सो
यरे दो सेनि। बंधुवर्गातें जाणोनि। कृपा उपजली मनीं। कौंतेय बोलों लागला॥२७॥पद०टिका॥उभयोः सेनयो
रपि दोन्ही सेनां त्यात्यां ठ्यागांई ही। श्वशुरान् ससरे जे त्यांतें। सुहृदश्चैव केले आहेत उपकार ज्यांस असे जे त्यांतें
ही पाहता जाहला। सः कौंतेय तो कुंती सुत जो तो। अवस्थितान् राहिले असे। तान् सर्वान्बंधून् ते सर्वही बांधव जे त्यां
तें। समीक्ष्य पाहोन॥२७॥ ॥आर्या॥ श्वशुरां ते सुहृदां ते त्यां दोन्हीहि सैन्यसिंधूतें। कुंतीचा तो नंदन पाहुनियासि

॥ श्वशुरान्सुहृदश्चैव सेनयोरुभयोरपि। तान्समीक्ष्य स कौंतेयः सर्वान्बंधूनवस्थितान्॥२७॥
॥ कृपया परयाविष्टो विषीदन्निदमब्रवीत्। अर्जुन०दृष्ट्वेमं स्वजनं कृष्ण युयुत्सुं समुपस्थितं॥२८॥

द्धसर्वबंधूतें॥२७॥

॥श्लोकवा०॥कृपे करूनि आविष्ट। विषादें बोलिला असें। देखोनि कृष्णा स्वजन॥युत्धार्थि सिद्ध जे उभे॥२८॥ दो०
देखे मैं सब बंधु यह कृष्ण जुद्ध के दाय। मो मुख सुख तजात है अंग अंग सिथलाय॥२८॥वोवि मु०॥पाहे परम कृपे क
रून विषाद पावलें असे मन। युद्ध करू इच्छिति स्वजन। श्रीकृष्ण देवा॥२८॥ पद०टिका॥परया कृपया। परम कृपा जे
तीणें। आविष्टः व्याप्त पार्थ जो तो। विषीदन् विषादातें पावोन्। इदं वक्ष्यमाण वचन जें त्यातें। अब्रवीत् बोलता जाहला।
हे कृष्ण। अगा परब्रह्मरूपा। युयुत्सुं युत्ध करायाकारणें। समुपस्थितं बरवें राहिले समुदाय असा। इमं स्वजनं हा जो आपला जन
आ०॥मानुनि विषादचित्ती बोलेहो वो नियाकृपाव्याप्त॥कृष्णा पाहुनि त्यातें जे युद्धोत्सुक सर्व॥ जो त्यांतें। दृष्ट्वा पाहोन॥२८
ही व्याप्त॥२८॥ ॥ ॥

(९)

भ·गी·टि·च·

८

॥श्लोक॥ पिळतिसर्वहीगात्रें। दुःखेंमुखहिवाळतें। शरीरींकांपसुटतो। अंगिंरोमांचऊठति॥२८॥ दो॰ रोमहर्षहो आ· १
तहै देहमो औरुकंपबढूभाय। धनुखगिरतमोहाततेतु वातपत अधिकाय॥२८॥ वोवि॥ दुःखहोतसेगात्रांसि। मु
खशोषतेंतृषाकेशि। कंपरोमांचअंगासि। अस्तिस्थितिजाहली॥२८॥ पद॰टिका॥ मम॥ माझिं॥ गात्राणि॥ करचरणा
दिकजेतें॥ सीदंति॥ विकळहोताहेत॥ मुखंच॥ मुखजेंतेंही॥ परिशुष्यति॥ कोमाइलेंजेंतें॥ मेशरीरे॥ माझ्याशरीराच्या
ठाईं॥ वेपथुश्च॥ कंपजोताहोतो॥ रोमहर्षश्च॥ रोमांचजोताही॥ जायते॥ होतो॥२८॥ आर्या॥ गात्रेंखिन्नसमस्तेंमुख
शुष्कहि आणिसर्वतनुकंपा॥ पाहेरोमांचितततनुउपजलिचिंतातितीव्रअनुकंपा॥२९॥ ॥ ॥

॥सीदंतिममगात्राणिमुखंचपरिशुष्यति॥ वेपथुश्चशरीरेमेरोमहर्षश्चजायते॥२८॥
॥गांडीवंस्रंसतेहस्तात्त्वक्चैवपरिदह्यते॥ नचशक्नोम्यवस्थातुंभ्रमतीवचमेमनः॥३०॥

॥श्लोक॥ वा॰॥ हातापासुनिगांडीव॥ गळतेजळतेंत्वचा॥ उभाराहोंहिनशके॥ वाटेभोवतसेमन॥३०॥ दोहरा॥ था
डेहोनेनहिसकतभ्रमतजुमोमनचित्र॥ कैसेसगुणदेखयतकेसिहैयहरीत॥३०॥ वोवि॥ मु॰॥ धनुष्यपडेहातींऊ
नि॥ त्वचाधडधडिदीप्तिकरुनि॥ मीशक्त नव्हें राहावयालागुनि॥ मनमाझेंभ्रमतसे॥३०॥ पद॰ टिका॥ मेहस्तात॥ ८
माझ्याहातापासुन॥ गांडीवं॥ गांडीवधनुष्यजेंतें॥ स्रंसते॥ निसरोनपडतें॥ त्वक्चैव॥ त्वचाजेतेही॥ परिदह्यते॥ चहूंकडेजळ
तें॥ अवस्थातुं॥ राहावयाकारणें॥ नचशक्नोमि॥ मीशक्तनव्हें॥ मेमनः॥ माझेंमनजेंतें॥ भ्रमतीवच॥ भ्रमतेंकायअसेंदिसतें॥३०॥
आ॰॥ हस्तापासुनिगळतेगांडिवआळातनूसिहिवजाळ॥ बैसायाशक्तिनसेभ्रमवीचित्तासमोहजंजाळ॥३०॥

(9A)

॥श्लोकवा०॥देखतोंमिनिमित्तेंहिं॥विपरीतेंचिकेशवा॥नकल्याणहीमीदेखें॥युद्धीस्वजनमारुनि॥३१॥दो०॥सज्ज
नहन्योसंग्राममेंताति हर्‍योजुजान॥अपनोभलोनदेखयहेंतें बिपरीतसुजान॥३१॥वोविमु०॥आपलिस्वजनम्यामा
रुनि॥मजसुखव्हावेंनुपजेमनी॥विपरीतचिन्हेंदिसतीनयनी॥केशवरायामज॥३१॥पर०टिका॥हेकेशव॥अगाकेशि
हंत्या॥विपरीतानि॥अनिष्टसूचकेंऐशिं॥निमित्तानिच॥अपशकुनजेते॥पश्यामि॥पाहतों॥आहवे॥युद्धाचेठायीं॥स्वजनं॥
गोत्रजनजेंत्यांतें॥हत्वा॥मारून॥श्रेयः॥फळजेंतें॥नच॥अनुपश्यामि॥नाहीपाहत॥३१॥ ॥आर्या॥युद्धीविपरी
तासचपाहतसेकेशवानिमित्ताते॥नधुनिस्वजनानदिसेमातेकल्याणेराज्यमंताते॥३१॥ ॥ ॥ ॥

॥निमित्तानिचपश्यामि विपरीतानिकेशव॥नचश्रेयोनुपश्यामि हत्वास्वजनमाहवे॥३१॥

॥नकांक्षेविजयंकृष्ण नचराज्यंसुखानिच॥किंनोराज्येनगोविंदकिंभोगैर्जीवितेनवा॥३२॥

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

॥श्लोकवा०॥नइछिंजयहिकृष्णा॥नचराज्यअथवासुख॥राज्यभोगेंजीवितेंहि॥गोविंदाकामआमुतें॥३२॥दो०॥चा
होबिजयनकृष्णजुनहिंचाहतसुखराज्य॥राज्यभोगगोविंदजुओरुजीवनहिकेकाज॥३२॥वोविमु०॥कृष्णाजयाचिवा
उनाहीं॥राज्यसुखाचीगोडीकाहिं॥राज्यभोगसकळही॥नलगेमजस्वामियां॥३२॥पर०टिका॥हेकृष्ण॥अगाभक्तपापना
शका॥विजयं॥विजयजोत्यातें॥नकांक्षे॥नाहीं इछित॥राज्यं॥राज्यजेंतेंहीनलगे॥सुखानिच॥सुखजेंतेंही॥नकांक्षे॥नाहीं इछित॥हेगो
विंद॥अगाशब्दज्ञानगम्या॥नः॥आम्हासराज्येन॥राज्यजेंतेणेंकरून॥किं॥कायप्रयोजन॥भोगैः॥भोगजेतेंहीकरून॥किं॥काय॥जीवितेनवा॥
आ०॥इछीनामीकृष्णा गोविंदाराज्यभोगविजयासी॥नलगेस्वजनवधेमजजीवितआणि॥वांचोनतरी॥किं॥काय॥३२॥
राज्यभोगविजयाशी॥३॥ ॥

(१०)

भ·गी·टि·च· ९

॥श्लोकवा०॥राज्य भोग सुखें आत्ली ज्यां निमित्य अपेक्षितों टांकुनि प्राण धनते उभे युद्धांतरा हति ॥३३॥ दो० ॥रा आ· १
ज्य भोग सुख हम सुकरीयत इनके काज ॥ लरत जीव धन छांडके हम न हिं चाहत राज ॥३३॥ वो विमु० ॥ ज्यां कारणें भो
गब कृत आपण होतों जि इछित प्राण धन टांकूनि समस्त युद्धा आले सर्व ही ॥३३॥ पद० टिका ॥ राज्यं राज्यपण जेंतें भो
गाः स्रग् चंदनादि भोग जेते सुखानि च शब्दादि सुख जेतें ही नः आह्मास एषामर्थे ज्यांसाय त्यांकारणें कांक्षितं
अपेक्षित इमे तेहे युद्धे युद्धा च्याठायीं प्राणान् प्राण जेल्यांतें धनानि च द्रव्य जे त्यातें त्यक्त्वा टांकून् अवस्थिताः
जोडवे ज्यासाठी राज्य सुखा भोगते चि हे निधन ॥ आले सिद्ध मरायात्याउनिया प्राण गेह मित्र धना ॥३३॥ राहिले आहेत् ॥३३॥ आ·॥

॥येषामर्थे कांक्षितन्नो राज्यं भोगाः सुखानि च ॥ तइमेवस्थिता युद्धे प्राणांस्त्यक्त्वा धनानि च ॥३३॥
॥आचार्याः पितरः पुत्रास्तथैव च पितामहाः ॥ मातुळाः श्वशुराः पौत्राः श्यालाः संबंधिनस्तथा ॥३४॥

॥श्लोकवा०॥गुरु द्रोणादि भीष्मादि हे आजे चुलते सुत ॥ मामे श्वशुर नातु हे मेहुणे सोयरे तसे ॥३४॥ दोहरा ॥
आचार्या पुनि पिता मह पुत्र पितृहु देख ॥ नाति मातुळ श्वशुर औरु सारे हि अबरेख ॥३४॥ वो विमु० ॥ पितृ पुत्र पक्षी
चे वडिल भीष्म आमुचे द्रोण गुरू बोलिजे वाचे ॥ मामे मेहुणे अवघे चि ॥३४॥ पद० टिका ॥ आचार्याः गुरू जेते
पितरः चुलते जेते पुत्राः तनय जेते तथैव च तसेच पितामहाः आजे जेते श्वशुराः ससरे जेते पौत्राः नातों ९
डें जेते श्यालाः मेहुणे जेते तथा च तसेच संबंधिनः शरीर संबंधी जेते ॥३४॥ ॥ ॥ ॥आर्या॥
आचार्य आणि मातुळ पौत्र पितामह हि पुत्र ही पितर ॥ श्यालक आणि श्वशुर हि संबंधी दृष्ट मित्र आणि इतर ॥३४॥

मूळ प्रत पाहण्यासाठी संपर्क

इतिहासाचार्य वि.का. राजवाडे संशोधन मंडळ, धुळे
राजवाडे पथ, गल्ली नं. १, धुळे-४२४००१ (महाराष्ट्र)
दूरध्वनी क्रमांक (०२५६२) २३३८४८
Email ID : rajwademandaldhule@gmail.com